

Boekbesprekingen

B. Bröse, *Geistige Aktivierung von Intelligenz geminderten*. Verlag Volk und Gesundheit, Berlin, 1971.

De schrijver bespreekt in een inleidend hoofdstuk uitvoerig de doelstellingen van de schoolopvoeding in de D.D.R. en de noodzaak, het onderwijs aan kinderen met intelligentiedefecten zo in te richten, dat ook zij zoveel mogelijk deze doelen bereiken. We vinden in zijn boek weer het sterke accent terug dat in de communistische landen gelegd wordt op de grote invloed van het maatschappelijk milieu, inclusief de opvoeding. Interessant is te lezen, in hoeverre deze theorie nu t.a.v. de 'Hilfsschulkinder' gehandhaafd wordt. Aansluitende bij Sovák wordt gesteld, dat de 'Defektivität' in zijn totaliteit niet onveranderlijk is. Onveranderlijk kan slechts het mede-veroorzakende organisch defect zijn; maar de Defektivität, dat is de gestoordheid van de relatie tussen individu en gemeenschap, is in hoge mate door de opvoeding beïnvloedbaar. Becker, zich in de termen van de cybernetica uitdrukkelijk, ziet het dan ook als de taak van wie hij Rehabilitationspädagogen noemt, om hen te helpen, bij wie de gewone 'verhaltensdeterminierenden Prozesse der Wechselwirkung zwischen innerem und äusserem System' niet het gewenste effect hebben.

In zijn onderzoek geeft Bröse vervolgens bijzonder veel aandacht aan een bepaald onderdeel van de opvoedingsdoelstelling: de mens in de socialistische samenleving moet zelfstandig kennis kunnen verwerven en in staat zijn, zijn hele leven door te leren. Te veel is het onderwijs aan zwakzinnige kinderen gericht op het leren van vaardigheden, op het verwerven van kennis-als-zodanig, te weinig op 'innere Entwicklung', d.i. het ontwikkelen van de fundamentele vermogens, die voor 'zelfstandig denken' de grondslagen vormen. (Hoewel hij dit vooral verwijt aan de 'kapitalistische' opvoeders, blijkt uit zijn analyse van het gebeuren in 29 Hilfsschulen binnen de D.D.R., dat ook daar zijn ideaal nog verre van bereikt is.)

Het meest fundamentele in het menselijk denken acht Bröse *het vergelijken*; het kunnen geven van de uitspraak 'dit is . . .', resp. 'dit is niet . . .'. Op de ontwikkeling hiervan heeft hij zich met een groep medewerkers in een aantal Hilfsschulen gericht. Hij ziet zijn werk uitdrukkelijk als een eerste begin.

In zijn onderzoek werden 13 experimentele klassen betrokken; naast elk daarvan stond een zoveel mogelijk vergelijkbare controle-klas. In de experimentele klassen werd gedurende 3,5 maand onderwijs in 'vergelijken' gegeven. Er bleek een duidelijke winst in de prestaties van de experimentele groepen te worden bereikt. Onderzoekstechnisch is belangrijk, dat de leerkrachten van de experimentele klassen zeer vrij waren in de vorm en in de mate waarin zij dit vergelijken onderwezen. Zo varicerde het tijdens de onderzoeksperiode gegeven aantal 'lessen in vergelijken' tussen 80 en 203. De verschillen tussen de afzonderlijke experimentele groepen en de bijbehorende controlegroepen lopen dan ook sterk uiteen. Men vraagt zich bij het lezen van de verslagen wel af of hier werkelijk meer dan een typische oefening van vaardigheid werd bereikt. Is 'vergelijken' voor deze kinderen nu een stuk 'innere Entwicklung' geworden, waarmee echt zelfstandig geopereerd kan worden in dagelijkse situaties? Het gegeven, dat de beste leerresultaten bereikt worden wanneer de kinderen een vast vergelijkingsmodel (een algoritme, zegt Bröse) volgen, is instructief; het maakt, dat de vraag, of ze in dagelijkse situaties in staat zullen zijn om de belangrijke vergelijkingspunten uit een hele rij gegevens te lichten, zich extra opdringt.

Een tweede kritische vraag kan zijn, of het streven om deze kinderen op den duur te willen brengen tot 'zelfstandig leren' niet een overgrote nadruk op intellectualisme in het zwakzinnigenonderwijs kan terugbrengen. Men voelt er een ideologische krampachtigheid in: de mens *moet* door milieu en opvoeding

volledig vormbaar zijn. Dat een 'defect' daar grenzen aan kan stellen, is nauwelijks acceptabel, dat om die reden misschien een ander opvoedingsdoel gekozen zou moeten worden kan niet in overweging genomen worden.

Interessante didactische gegevens bevat het boek zeker, in het bijzonder de bladzijden 65 tot 100.

Als men de onvermijdelijkheid daarvan niet al uit vele Oostblokpublicaties kent, kan men zich hier en daar verbazen over de weinig objectieve beoorde-

ling van in het Westen gehuldigde opvattingen over gehandicapten en hun opvoeding (zie b.v. blz. 15). Dat er ook in dat Westen een ontwikkeling op weg is, die parallellen heeft met de vermelde opvatting van Sovák, schijnt de schrijver te ontgaan, evenals het feit dat 'hen te doen passen in het kapitalistisch systeem' in dat Westen zeker niet sterker is dan zijn streven om de kinderen aan de eisen van het oostbloksocialisme te laten voldoen.

W. E. Vliegthart

Dieter Höltershinken: *Anthropologische Grundlagen personalistischer Erziehungslehren*. M. Buber, R. Guardini, P. Petersen. Beltz, Weinheim 1971.

Het bovenstaande werk tracht een aantal fundamentele begrippen van de genoemde schrijvers met elkaar te vergelijken na een korte maar degelijke uiteenzetting over het begrip persoon. In een slothoofdstuk geeft de schrijver enkele conclusies voor een Erziehungsslehre, waarbij hij wat de praktische uitwerking betreft een voorkeur heeft voor Petersen. Een opvoedingsleer op personalistische grondslag schijnt de laatste tijd de wind niet mee te hebben. Of

de verschijning van dit werk hier veel aan zal veranderen is een open vraag. Het is n.l. niet geschreven als een inleiding, omdat het feitelijk een vertrouwd zijn met de gedachten van de personalisten veronderstelt. Verder is het helaas in een moeizaam lopende taal geschreven, hetgeen op bezwaren zal stuiten bij hen die gewend zijn empirisch-psychologisch te denken.

N. F. Noordam

Het Bestuur van de Stichting

Schoolpedagogische Dienst Agglomeratie Arnhem

vraagt voor spoedige indiensttreding:

een afgestudeerde in een van de

sociale wetenschappen

voor methodologische ondersteuning en evaluatie van onderwijsveranderingsprocessen. De taak van deze onderwijskundige, psycholoog of socioloog omvat o.a. het onderzoek van schoolloopbanen en schoolvorderingen van leerlingen in gedifferentieerd onderwijs.

psycholoog/orthopedagoog

Het accent van zijn/haar werkzaamheden ligt op het individueel onderzoek van leerlingen, die in het basisonderwijs met leermoeilijkheden kampen.

Voor de advisering van onderwijsgeevenden en pedagogisch-didactische begeleiding der leerlingen wordt samengewerkt met remedial teachers en consultants.

pedagogisch-didactisch medewerk(st)ers

voor de begeleiding van scholen voor kleuter- en basisonderwijs

De gedachten gaan uit naar bezitters van het diploma M.O.-pedagogiek met belangstelling voor individualiserende werkvormen, die in teamverband werkzaam zullen zijn op een van de volgende gebieden

- a. het voorbereidend en aanvankelijk lees- en taalonderwijs aan 4- tot 8-jarigen;
- b. het taalonderwijs aan 10- tot 14-jarigen, incl. de didactische aansluiting op het voortgezet onderwijs;
- c. algemene schoolbegeleidingsvraagstukken en voorlichting.

Goede contactuele eigenschappen, stilistische vaardigheid en studiezijn worden op prijs gesteld. Voor de onder b genoemde functie kan ook een bezitter van de acte M.O.-Nederlands in aanmerking komen.

De salariering voor deze functies is afhankelijk van opleiding, leeftijd en ervaring, max. f 2.973,- p.m.

De Schoolpedagogische Dienst is in 1970 opgericht door het Intergemeentelijk Overlegorgaan van de Agglomeratie Arnhem.

Alle voor het personeel van de Agglomeratie Arnhem c.q. gemeente Arnhem geldende rechtspositieregelingen, alsmede de intercommunale ziektekostenregeling I.Z.A.-Gelderland zijn van toepassing.

Inlichtingen over de werkzaamheden kunnen worden verkregen bij de directeur, drs. K. Doornbos (tel. 085 - 42 56 43).

Sollicitaties te richten aan het Bestuur van de Stichting Schoolpedagogische Dienst, Willemsplein 21, Arnhem.